

Наукові перспективи
Видавнича група

Bulletin of Science and Education

ВІСНИК науки та
освіти

ISSN 2786-6165 (ONLINE)

№ 1(43) 2026

Видавнича група «Наукові перспективи»

Християнська академія педагогічних наук України

«Вісник науки та освіти»

№ 1(43) 2026

Київ – 2026

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

"Bulletin of Science and Education"

№ 1(43) 2026

Kyiv – 2026

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2026. № 1(43) 2026. С. 3559

Рекомендовано до видавництва Всеукраїнською Асамблеєю докторів наук з державного управління (Рішення від 02.02.2026, № 1/2-26)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія)

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання та Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а, також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а, також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходиться застосування тематика наукового журналу

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)

Редакційна колегія:

- ✦ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✦ Афонін Едуард Андрійович - доктор соціологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, (Київ, Україна)
- ✦ Булатов Валерій Анатолійович - старший викладач кафедри дизайну Українського гуманітарного інституту, член спілки дизайнерів України
- ✦ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✦ Волошенко Марина Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи, Національний університет "Одеська політехніка" (Одеса, Україна)
- ✦ Вуколова Катерина Володимирівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології та перекладу Білоцерківського національного аграрного університету (Біла Церква, Україна), доцент Дніпровського відділення центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Дніпро, Україна (Дніпро, Україна)
- ✦ Головня Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Гончарук Віталій Володимирович – к.пед.н., старший викладач кафедри хімії та екології «Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини», (м. Умань, Україна)
- ✦ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✦ Колмнікова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✦ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформатії, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)

- ✦ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Кулікова Тетяна Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання та здоров'я людини, методист Обласного коледжу „Кременчуцька гуманітарно-технологічна академія імені А. С. Макаренка“ Полтавської обласної ради; Експерт Державної Служби якості освіти з питань акредитаційної експертизи освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти; Член Української асоціації дослідників освіти (Кременчук, Україна)
- ✦ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✦ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✦ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✦ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✦ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✦ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✦ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✦ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✦ Новік Крістіна Іванівна - координатор освітньо-технологічних проєктів в TeachEd (Великобританія)
- ✦ Осова Ольга Олексіївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✦ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✦ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українського-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✦ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✦ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✦ Равлюк Тетяна Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
- ✦ Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✦ Рубан Микола Юрійович - доктор філософії з історії та археології, член правління Луганського обласного об'єднання ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка, голова правління громадської організації "Фонд відновлення залізничної спадщини України" (Київ, Україна)
- ✦ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського (Одеса, Україна)
- ✦ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Синявська Олена Олександрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (Одеса, Україна)
- ✦ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✦ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (м. Дніпро, Україна)
- ✦ Степанова Наталія Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)

- ✚ Стратулат Наталія Вікторівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування (Київ, Україна)
- ✚ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✚ Тележкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✚ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✚ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✚ Федотова Оксана Олегівна - доктор історичних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри інформаційної діяльності Маріупольського державного університету (Київ, Україна)
- ✚ Чікарькова Марія Юрійвна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✚ Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✚ Шевель Інна Петрівна - кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✚ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✚ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✚ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✚ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

*Статті розміщені в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.*

УДК 811.111'373:340

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1\(43\)-441-457](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-441-457)

Ганецька Людмила Василівна кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Факультету права та міжнародних відносин, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, <https://orcid.org/0009-0009-9938-8343>

Крепель Віра Іванівна кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Факультету права та міжнародних відносин, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, <https://orcid.org/0000-0002-8000-8920>

АНГЛОМОВНІ ТЕРМІНИ СУДОВОЇ НАУКИ: ЛЕКСИКОЛОГІЧНИЙ ТА ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТИ

Анотація. Існування правових та судових норм не можливе без їхнього письмового мовного оформлення. Мова – це той найнеобхідніший «будівельний» матеріал, який насичує будь-яку правову діяльність реальним професійним змістом. Саме тому проблема якісного перекладу постає особливо гостро в ситуаціях, коли терміни певної галузі права в англomовній правовій культурі не мають прямих еквівалентів в українській. Насамперед це пов'язано з глибокими історичними причинами. У статті здійснюється лексикологічна розвідка англomовних термінів судової науки в історичній ретроспективі, зокрема розглядаються перші кроки виникнення і подальшого розвитку термінів окремих галузей судової науки. Стаття ілюструє процеси кількісного та якісного збільшення термінів завдяки появі новітніх технологій і судових методик. Автори виокремлюють терміно-систему текстів судової науки, аналізують лексикологічну структуру складних словосполучень і їх переклад українською мовою, розглядають основні види словотвору та побудови термінологічних словосполучень. У статті питання еквівалентів при перекладі термінології судової науки українською мовою постає в діахронічній площині. Автори аналізують те, як англomовні терміни судової науки просякнуті історичним і технологічним розвитком галузі, специфікою професійної діяльності експертів англomовних країн. У статті розглядається пошук правильного еквівалента в понятійному середовищі британської судової науки.

Автори зосереджуються на лексикологічних маркерах побудови термінів, а саме на характеристиках аббревіатур терміносистеми судової

медицини, особливостях складних слів термінів судової психіатрії, на використанні блендінгу при створенні термінів судової токсикології, на значущій ролі технологій і науки при виникненні термінів судової стоматології і генетики, на спеціальному застосуванні декількох видів скорочень при створенні термінів судової дактилоскопії і балістики.

Ключові слова: англomовні терміни, судова наука, лексикологія, засоби словотворення, складні слова, скорочення, аббревіатури, слово-сполучення

Krepel' Vira PhD in Philology, Associate Professor, Head of Foreign Languages Chair, Faculty of Law and Foreign Relations, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, <https://orcid.org/0000-0002-8000-8920>

Ganetska Lyudmyla PhD in Philology, Associate Professor of Foreign Languages Chair, Faculty of Law and Foreign Relations, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, <https://orcid.org/0009-0009-9938-8343>

ENGLISH TERMS OF FORENSIC SCIENCE: LEXICOLOGICAL AND HISTORICAL ASPECTS

Abstract. The existence of legal, judicial, and court regulations is impossible without their written linguistic form. Language is the “building” material that charges any legal activity with real content. That is why the problem of high-caliber translation is particularly important in the situations where terms in a particular field of law in the English-speaking legal culture have no direct equivalents in the Ukrainian language. This is primarily due to historical reasons. The article conducts a lexicological study of terms in British forensic science from a historical perspective, in particular, it examines the first steps in the emergence and development of terms in specific areas of forensic science. The article illustrates the processes of quantitative and qualitative increase in terms due to the emergence of new technologies and forensic methods. The authors highlight the terminology system of forensic science texts, analyze the structure of compound words and phrases and their translation into Ukrainian, and consider the main types of word formation tools used to build new terms. The article presents a new perspective on the issue of equivalents in the translation of legal terminology into Ukrainian. The authors analyze how English forensic terms are saturated with the historical and technological development in the forensic field and the specifics in the activities of experts in English-speaking countries. The article examines the problems with search for the correct equivalent in the conceptual environment of British forensic science. The authors focus on the lexicological techniques for

building new terms, namely the characteristics of abbreviations in the terminology system of forensic medicine, the peculiarities of complex words in forensic psychiatry terms, the use of blending in forensic toxicology terms, the significant role of technology and science in the emergence of forensic dental science and genetics terms, and the special use of several types of abbreviations in the creation of forensic fingerprinting and ballistics terms.

Keywords: english terms, forensic science, lexicology, word building means, compound words, shortening, abbreviations, word combinations

Постановка проблеми. На думку дослідників насправді не існує єдиного поняття «судова наука». Радше має місце множинність наук і наукових методологій (старих і новітніх), які, застосовані до правових питань, і утворюють предмет судової науки. Ці питання зазвичай пов'язують із досудовим і судовим розслідуванням злочинів, але вони також охоплюють коло цивільних справ, таких як порушення договору чи недбалість, захист прав споживачів і довілля, охорону праці і здоров'я [1]. Величезне різноманіття наукових дисциплін, залучених до судової науки, може створювати проблеми перекладу термінів з однієї мови на іншу, тому починати необхідно з використання термінів і розробки узгодженої стратегії їх використання в площині поєднання правосуддя, лексикології та перекладу. Різниця в термінах «кримінологія», «криміналістика» і «судова наука» [2] полягає в наступному:

- Кримінологія (criminology) — суспільна академічна наука про причини злочинності, поведінку правопорушників, соціальні реакції на злочин і системи контролю (поліція, суди, пенітенціарна система); це міждисциплінарна соціальна наука

- Криміналістика — прикладна юридично-орієнтована наука (дисципліна), яка вивчає закономірності виникнення інформації про кримінальне правопорушення та методи її збирання, дослідження й використання в досудовому розслідуванні і суді (методика розшуку, огляду місця події, фіксації доказів, трасологія тощо). У навчальних і правничих текстах України «криміналістика» часто подається як частина юридичних процесуальних наук

- Судова наука (forensic science) — набір спеціалізованих наукових дисциплін (медицина, токсикологія, балістика, ДНК-аналіз, хімія тощо), які застосовуються для експертних висновків у кримінальному судовому процесі. В англійському контексті це зазвичай термін forensic science.

При перекладі важливо знати, що в Україні широко вживаються терміни «криміналістика» (як навчальна дисципліна і наука) і «судова експертиза / судова медицина» для експертних галузей; під терміном

«кримінологія» розуміється академічна і соціальна дисципліна. У Великій Британії замість терміна «криміналістика» частіше вживають forensic science (як сфера фізичних і біологічних методів); «criminalistics» як окреме слово у вузькому вжитку рідше зустрічається, там чітко розділяють академічну criminology і практичну forensic science. Ми зосереджуємося на висвітленні особливостей перекладу широкого кола термінів криміналістики з англійської мови на українську, тому використання англійського терміну «судова наука» постає більш актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняний досвід вивчення термінологічних систем, термінів і термінології базується на дослідженнях Т.Р.Кияка, Д.С. Лотте, В.П.Даніленка, В.М.Лейчика, В.І.Карабана та інших. Теоретичні наукові розвідки дослідників мають вагомий вплив на напрацювання в термінологічній системі та розмежуванні суміжних понять, які часто вживають в одному значенні. Але з точки зору практичного перекладу спеціальних термінів англійської професійної мови судової науки все ще існує чимала кількість перекладацьких проблем. Це і породжує **актуальність** наукової розвідки.

Мета статті – дослідити англійські терміни судової науки за допомогою діхронічного підходу, інакше кажучи з точки зору їх лексикологічного розвитку з 16-го до 21-го століття. Наше дослідження зосереджується на особливостях перекладу з англійської мови на українську виключно термінів судової медицини, судової психіатрії, судової токсикології, судової стоматології (ондотології), судової генетики, дактилоскопії і балістики. Терміни вивчалися в аспекті словотворення, а саме робилася розвідка мовних пар, які в англійському варіанті представляють собою прості слова, складні слова, словосполучення і аббревіатури.

Об'єктом дослідження виступають тексти документів криміналістів і науково-практичні статті експертів судової науки та спеціальні терміни підгалузей судової науки, які зареєстровані в англо-українських словниках і глосаріях.

Предметом розвідки є лексикологічні засоби побудови термінів-слів та термінів-словосполучень в діхронічному аспекті.

Виклад основного матеріалу

Термін «судова наука» почав активно вживатися протягом останніх півтора століть для позначення зростання кількості практик і методів. Судова наука бере свій початок із спостережень, що відбитки пальців мають унікальні візерунки; що взуттєві підшви й сліди ніг усередині них різняться; що почерк людей має відмінні ознаки; що хімія допомагає виявляти отрути; що кров, пролита внаслідок різних видів поранень, має характерні моделі; і що різні хімічні групи можуть допомогти розрізнити

кров різних людей. Усі ці знання застосовувалися для розв'язування загадкових випадків та з'ясування спірних питань.

Судова медицина

Походження судової медицини сягає античності, коли були зроблені перші спроби визначити ступінь вини злочинця на основі наукових критеріїв, враховуючи, що судово-медичні знання спочатку були монополією священика, який також виконував соціальну функцію. У стародавньому Єгипті закони Менеса [3] вимагали, щоб матрона оглянула засуджених до смерті жінок, які, щоб продовжити своє життя на кілька місяців, стверджували, що вагітні.

У стародавніх греків Гіппократ враховував у своєму рішенні особисті висновки щодо моральних порушень, спричинених передчасною менструацією у незайманих дівчат.

При розгляді звинувачень у аборті грецькі судді посилалися на авторитет Аристотеля, який визначив сороковий день після зачаття як час запліднення плода. У римлян «Кодекс» передбачав, що суддя не повинен виносити рішення у справах про сумнівну вагітність без попередньої думки акушерки.

Поступово медицина потроху відбирала собі право нав'язувати свою думку у питаннях правосуддя. Так, у «Салічному праві» та в «Капітуляріях» Карла Великого ще в 800 році офіційно проголошувалась необхідність медичного втручання в певних випадках, які розглядаються судами. Перший вирішальний крок у цьому напрямку зробив імператор Карл V, який у своїй *Constitutio criminalis Carolina*, опублікованій у 1532 році в Регенсбурзі, вирішив, що за певних обставин правосуддя обов'язково повинно звертатися до послуг лікаря, щоб той допоміг і просвітив його у вирішенні даної справи.

Проголошення цього закону вважається найважливішою датою в еволюції філософського духу середньовічного суспільства, що поклало кінець судовому свавілля і, таким чином, встановило науковий контроль над судовою медициною.

Людиною, що надала науці судової медицини її повний обсяг, був Пауль Заккіас, італійський папський лікар-юрист, який у 1621 році видав латинською мовою працю «*Quaestiones medico-legales*». Ця праця вважається однією з ранніх систематизацій «*legal medicine*» у Європі; вона мала великий вплив на континентальну думку й опосередковано — на англо-мовний дискурс.

Це було важливе джерело розуміння ранньої медико-правової термінології в Європі XVII ст.. Пауль Заккіас підняв цією працею судову медицину до рангу науки, яка для свого розвитку потребувала використання

результатів, отриманих іншими науками. Також хірург Ambroise Paré (1510–1590) у своїх працях кінця XVI ст. висвітлював питання поранення, смерті від ран, тобто судово-медичні питання французькою і латинською мовами. Судові експерти в Англії «запозичували» ці терміни. [3]. Таким шляхом формувалися терміни судової медицини у XVI ст.

Терміни тієї епохи [4] це *Coroner / inquest* (коронер / інквест, корональний інквест) — інституція й процедура, що існувала в Англії з часів середньовіччя; у XVI–XVII ст. це був головний практичний механізм розслідування насильницьких або несподіваних смертей; *Cause of death / manner of death* (причина смерті / спосіб смерті) — юридичне словосполучення, яке використовувалося в коронерських інквестах і судових актах XVI–XVII ст.; *Post-mortem / autopsy* [5] (огляд трупа) — практика розтину/огляду тіла: процедури і терміни поступово входили в ужиток приблизно в XVII ст.; *Poison / poisoning* (отрута, отруєння) — поняття й термін широко використовувалися в судових описах смертей у XVI–XVII ст.; отруєння було однією із класичних підозр, що вимагала медико-правової експертизи; *Wounds / wound-evidence* (рана / докази ран) — медичні описи поранень у коронерських актах і хроніках.

Збережені коронерські інквести XVI ст. у Англії [6], які представляють собою коронерські звіти й записи інквестів, рясніють формулюваннями «*found dead*», «*by misfortune*», «*by violence*», «*wounds*», «*found slain*» тощо, що демонструє той факт, що ця практична лексика використовувалась у щоденній юридичній роботі.

У 18-му столітті термін «*autopsy*» в анатомічних записках тих часів починає означати те, що розтин слід проводити з особливою уважністю, спостерігаючи навіть найменші зміни у тканинах органів, адже вони можуть вказати на справжню причину смерті.

Також починають використовувати словосполучення «*medical jurisprudence*» (в якості медичної юриспруденції, яка розглядає ті випадки, у яких закони медицини та держави перетинаються між собою), «*post-mortem examination*» (як посмертне дослідження, яке виявило ушкодження, характерні для задушення, коли судини шиї були значно роздуті), «*expert witness*» (як хірург, викликаний як експерт-свідок для підтвердження того, що рана була нанесена гострим предметом).

У 19-му столітті виникають наступні слова і словосполучення: «*apoplexy*» (апоплексія), «*cadaveric rigidity*» (трупне задубіння), «*rigor mortis*» (трупне окостеніння). У 20-му столітті починають частіше використовувати аббревіатури «PMI» від «*post-mortem interval*» (інтервал після смерті), «LM» від «*livor mortis*» (трупні плями), «PI» від «*pattern injury*» (патерн поранення), «TL» від «*toxic lesions*» (токсичні ураження) [7].

Словосполучення другої половини 20-го століття і початку 21-го століття [8] побудовані за формулою Adj+N:

- *dead body*
 - *dead-house*
 - *dead man*
 - *accidental crime*
 - *accidental criminal*
 - *accidental death*
 - *accidental injury*
 - *accidental killer*
 - *accidental killing*
- мертве тіло/труп людини
 - морг
 - небіжчик, померлий
 - випадковий злочин
 - випадковий злочинець
 - випадкова смерть
 - випадкова шкода /випадкове ушкодження
 - особа, яка випадково позбавила людину життя
 - випадкове позбавлення життя, випадкове вбивство

Також вони побудовані за формулою Adv+N:

- *deadly crime*
 - *deadly injury*
 - *deadly poison*
 - *deadly violence*
- злочин із смертельним наслідком
 - смертельне тілесне ушкодження
 - смертельна отрута
 - насильство, що призвело до смерті

та за формулою N+prep+N:

- *death by accident*
 - *death by drowning*
 - *death by gunshot*
 - *death by injection*
 - *death by misadventure*
 - *death by murder*
 - *death by suicide*
- смерть внаслідок нещасного випадку
 - смерть внаслідок утоплення
 - смерть від вогнепального поранення
 - смерть внаслідок ін'єкції у вену
 - смерть внаслідок нещасного випадку
 - смерть внаслідок убивства
 - смерть внаслідок самогубства

Судова психіатрія

Судова психіатрія як складова судової науки бере свій початок в Англії в 1843-му році [3] зі справи Деніела М'Нотена. Суть справи полягала в тому, що божевільний застрелив чиновника уряду і був визнаний винним на підставі божевілля, від якого страждав. Ця справа залишила слід в історії судової науки як «правило М'Нотена», яке наголошує, що кожна людина

вважається психічно здоровою, і для того, щоб встановити її невинуватість, необхідно довести, що на момент вчинення злочину злочинець перебував у стані психічного розладу через душевну хворобу (психічне захворювання), так що він не усвідомлював характеру та наслідків вчиненого діяння або, якщо він усвідомлював таку ситуацію, він не усвідомлював, що вчинює злочин. Саме в цей період з'являються слова «*monomania*» (мономанія), «*dementia / amentia*» (деменція / аменція), словосполучення «*temporary insanity*» (тимчасове божевілля), «*criminal lunatic*» (злочинець-божевільний) [9]. У 20-му і 21-му століттях кількість словосполучень значно збільшується, серед основних виділяються «*competency evaluation*» (оцінка здатності до судового процесу); «*risk assessment*» (оцінка ризику); «*mitigating factors*» (пом'якшувальні обставини); «*aggravating factors*» (обтяжувальні обставини); «*mental state at time of offense*» (психічний стан під час злочину); «*expert testimony*» (свідчення експерта); «*malingering*» (симуляція) [10].

Судова токсикологія

Елементарні знання з судової токсикології як галузі судової медицини існували з доісторичних часів. Відомо, що коли рослини через їх отруйний склад почали використовуватися у рибальстві і полюванні, тоді ж вони вживалися і для знищення ворогів [3]. Ще у давньоіндійських та єгипетських манускриптах знаходяться згадки про отрути та протиотрути. У грецьких та римських фоліантах зафіксовано використання отрут рослинного походження для вбивства або самогубства. Відомий факт, що у 339 р. до н. е. Сократа стратили, давши йому екстракт болиголову, отруйної рослини. Під час Ренесансу отруєння стало своєрідним мистецтвом, коли історія європейських дворів сповнилася випадками отруєння королів і пап. Саме в той час почалася практика використання охоронців, які куштували їжу і пили вино для королівського столу. Таке «професійне отруєння» існувало аж до 18-го століття, тому що аутопсії та хімічні аналізи проводилися рідко. Найпоширенішими отрутами цього періоду були болиголов, аконіт, опіум, миш'як і каустична сублимація. Лише у 1781 році Якоб Пленк заявив, що єдиною надійною ознакою отруєння є хімічна ідентифікація отрути в органах тіла [3]. Але токсикологічний аналіз органів людського тіла проводився тоді довго і некваліфіковано через примітивний розвиток системи судової і медичної експертизи. Обрані коронери не мали необхідного досвіду і наукових знань для проведення належного посмертного токсикологічного аналізу. У випадках, коли справа була гучною і потрібно було дослідити спосіб отруєння, коронер звертався по допомогу до професора хімії. У 1890-х роках доктор О. Геттлер у записках з історії токсикології зазначав, що одному такому професору знадобилося

20 місяців для аналізу органів. Лише після Другої світової війни з початком «епохи інструментарію» експерти змогли більш точно і кількісно визначати токсичні речовини в тканинах і аналізувати багаторазові тестування. Завдяки поєднанню автоматизованого обладнання і комп'ютерів почалося професійне і кваліфіковане обчислення, аналіз, розрахунки, друк і зберігання токсикологічних результатів. Таким чином історично саме у 19-му столітті з'являється спеціальна лексика з токсикології [11]: «*marsh test*» (тест Марша на миш'як); «*post-mortem toxicology (PMT)*» (посмертна токсикологія); «*poison panic*» (отруйна паніка); «*arsenical poisoning*» (отруєння миш'яком); а у 20-му столітті термінологія значно поповнюється такими словосполученнями і аббревіатурами як «*blood alcohol content BAC*» (вміст алкоголю в крові); «*drug screening DS*» (скринінг наркотиків); «*forensic pharmacology FP*» (судова фармакологія); «*gas chromatography GC*» (газова хроматографія); «*mass spectrometry MS*» (мас-спектрометрія); «*high-performance liquid chromatography HPLC*» (високоєфективна рідинна хроматографія); «*immuno assay IA*» – імуноаналіз. Широке розповсюдження наркотичних речовин у 20-му і 21-му століттях призвело до появи величезної кількості термінів, пов'язаних з цим явищем. Словосполучення з основою *drug* [8] побудовані в основному за формулами N+N:

• <i>drug crime</i>	• злочин, пов'язаний з обігом та вживанням наркотиків
• <i>drug criminal</i>	• злочинець –наркоман
• <i>drug criminality</i>	• злочинність серед наркоманів
• <i>drug inspection</i>	• обстеження на предмет виявлення наркотиків
• <i>drug intoxication</i>	• наркотична інтоксикація
• <i>drug investigation</i>	• розслідування у справі про наркотики
• <i>drug ring</i>	• група злочинців, які збувають наркотики
• <i>drug runner</i>	• кур'єр, який перевозить наркотики
• <i>drug addictionliability</i>	• схильність до наркотиків
та N+N+N:	
• <i>drug test kit</i>	• тест на вживання наркотиків
• <i>drug recognition expert</i>	• експерт з визначення наркотиків; експерт з тестування на вживання наркотиків)
• <i>drug traffic routes</i>	• шляхи розповсюдження наркотиків

i N+Adj+N:

- *drug-related crime* • злочин, пов'язаний з наркотиками
- *drug-related killing* • убивство, пов'язане з наркотиками
- *drug-impaired driver* • водій автомобіля, який перебуває у стані наркотичної інтоксикації

Цікавим спостереженням є той факт, що випадки словотворення за допомогою **блендінгу** зустрічаються не зі словом *drug*, а з синонімічним словом *narcotic*, наприклад *narcotic baron* = *narcobaron* і відповідно *narcobusiness* (наркобізнес); *narco mafia* (наркомафія); *narcoterrorism* (наркотероризм або злочин із застосуванням насильства та терористичні акти, пов'язані із незаконним виробництвом та обігом наркотиків).

Судова стоматологія /одонтологія

Використання зразків зубів і зубних протезів з метою судової стоматології почалося ще з 2500 року до н. е., підтвердження тому – знахідка двох молярів, з'єднаних золотим дротом, в гробниці в Гізі (Єгипет). Відбитки зубів використовувалися в якості печатки для ідентифікації особи приблизно 900 років тому. У 66 році н. е. Нерон, вбивши свою дружину, підніс її голову своїй коханці на тарілці. Коханка в свою чергу впізнала дружину за деформацією почорнілого зуба [3].

Історичний випадок використання зразків зубів для ідентифікації в Америці стався в 1775 році. Лікар і лідер американців, які боролися за незалежність Америки від Британії, доктор Джозеф Уоррен був убитий під час битви при Банкер-Хіллі і похований у братській могилі. Дантист Пол Рівер, який колись виготовив йому зубний протез із срібла і слонової кістки, пізніше ідентифікував тіло доктора Уоррена за допомогою такого протеза. Перша ідентифікація за відбитками зубів в Англії була зроблена завдяки шматку сиру, залишеному на місці злочину, що дозволило винести вирок підозрюваному у пограбуванні у справі в 1906 році в Кемберлендському суді в Карлайлі [3].

У сучасному світі вважається, що експертизи судових стоматологів є найважливішими і найкориснішими інструментами для ідентифікація жертв у випадках масових смертей після авіаційних катастроф або масових військових смертей під час війни. Стоматологічні експерти збирають зразки зубів жертв, їх верхні та нижні щелепи, що є частиною процесу ідентифікації тіл. Термінологічне поле судової стоматології включає словосполучення [12] «*forensic odontology*» (судова одонтологія); «*dental identification*» (ідентифікація за зубами); «*bite mark analysis*» (аналіз слідів укусу); «*dental prostheses comparison*» (порівняння зубних протезів) і аббревіатури «*DVI - disaster victim identification*» (ідентифікація жертв

надзвичайної події, катастрофи, стихійного лиха); «*FDI - International Dental Federation used for tooth numbering*» (Міжнародна федерація дантистів для нумерації зубів); «*CR crown*» (коронка); «*B - Buccal*» (відносно щоки або рота). Цікаві також випадки скорочень (**кліпінгу**) - «*AMAL - amalgam*» (амальгама, сплав ртуті з іншим металом); «*COMP - composite restoration*» (реставрація композитним матеріалом); «*ANT - anterior*» (передні зуби); «*ABS - abscess*» (абсцес).

Судова генетика

Поява генної інженерії вибухнула різноманіттям нових найсучасніших технологій, методик, інструментів, які дуже швидко поширилися у всьому світі в судово-медичній спільноті і почали відігравати важливу роль як у розслідуванні злочинів, так і в тестуванні родинних зв'язків. У 1900 році Карл Ландштейнер (майбутній Нобелівській лауреат) виявив систему груп крові А, В, О і описав, що люди розділяються на різні групи залежно від їхнього типу крові. Це було першим кроком у розвитку судової генетики. У 1940 він виявив резус-антиген. У 1960-х і 1970-х роках розвиток молекулярної біології дозволив вченим досліджувати послідовності ДНК (DNA). У вересні 1984 року було розроблено техніку вилучення ДНК та її розрізання, кінцевим результатом була серія чорних смуг на рентгенівській плівці, що отримала назву *DNA-identification* (ДНК - ідентифікація) або *DNA-fingerprinting* (ДНК відбиток) [13]. Бурхливий розвиток галузі призвів до появи численних термінів, головні з яких - аббревіатури *RNA* (РНК - рибонуклеїнова кислота); *MLP* (МЛЗ - мультилокусні зонди); *SLP* (ЗОЛ - зонди одного локусу), *PCR* (ПЛР - полімеразна ланцюгова реакція); *ESC embryonic stem cells* (ембріональні стовбурові клітини).

Судова дактилоскопія

Історія дактилоскопії починається зі стародавнього Китаю, де порцелянові майстри залишали на своїх виробках особисті малюнки нігтя лівої руки, ці малюнки були унікальними відбитками і наносилися так, щоб зберігатися протягом існування виробу. Китайська «юридична» книга, датована 650-м роком нашої ери, описує використання відбитків пальців чоловіка і дружини для офіційної аутентифікації підпису документів про розлучення. Першим, хто класифікував папілярні лінії, був прусський професор анатомії Йоганн Евангеліста Пуркінє, який у 1823 році створив першу систему поділу відбитків пальців на дев'ять типів [14]. У 1858 році британський чиновник Сер Вільям Гершель, працюючи головним адміністратором в окрузі Бенгалі в Індії, використовував відбитки правої долоні кожного робітника на контрактах та відомостях про заробітну платню, аби уникнути оскаржень з боку недоброчесних працівників. Таким чином вперше почалася реєстрація відбитків і їх накопичення в реєстрі [14].

Шотландський лікар і хірург Генрі Фолдс, який мав власну лікарську практику в Токіо в Японії і водночас займався дослідженням відбитків, у 1880 році опублікував науковий висновок, що малюнки папілярних ліній абсолютно не змінюються протягом життя людини і мають бути використані для ідентифікації індивідуумів, він також зазначав, що відбитки значно точніші, ніж фотографія. Саме Фолдс і Гершель були першими, хто запропонував використання відбитків пальців у криміналістиці, не зважаючи на факт довготривалої суперечки між ними щодо «пальми першості» [14].

Британський антрополог Сер Френсіс Галтон (родич Чарльза Дарвіна) вважається реальним засновником поліцейської дактилоскопії. У 1890 році він особисто розробив унікальний метод класифікації спеціальних картотек злочинців за конфігурацією папілярних візерунків, це дозволяло дуже швидко знаходити необхідні записи. Професійна спільнота називає його «батьком дактилоскопії», відбиток його правого вказівного пальця є частиною логотипа Міжнародної асоціації ідентифікації [14].

У 1899 році Сер Едвард Річард Генрі оприлюднив власну систему класифікації відбитків, яка базувалася на «дельті» — трикутному елементі малюнка — та на п'яти базових формах. Завдяки його діяльності Англія у 1900 році першою в Європі офіційно запровадила систему дактилоскопічної ідентифікації. В 1901 році було створено Дактилоскопічне бюро Скотланд-Ярду. Цікаво, що вже у 1902 році (незалежно від англійців) в Парижі француз Альфонс Бертильйон ідентифікував вбивцю, використовуючи власні антропометричні ідентифікаційні методи [14]. Надзвичайно бурхливий розквіт дактилоскопічної галузі призвів до виникнення численних термінів, головні з яких – **абрєвіатури** *LP - latentprint* (латентний відбиток); *FP - fingerprint powder* (порошок для відбитків); *SGF - super glue fuming* (обробка цианоакрилатом); *AFIS - Automated Fingerprint Identification System* (Автоматизована система ідентифікації відбитків пальців) і **кліпінг скорочення** у вигляді **апокопи** *MIN* від слова *Minutiae* (мінутії-деталі відбитку); **апокопи** *POR* від слова *Poroscopy* (піроскопія - дослідження пор шкіри). Більшість термінів судової дактилоскопії складають словосполучення за формулою *Comp N+N*, де *Comp N* - це складений іменник *fingerprint* [8]:

- *fingerprint card* • картка з даними про відбитки пальця/пальців
- *fingerprint classification* • класифікація відбитків пальців
- *fingerprint collection* • зібрання відбитків пальців
- *fingerprint files* • архів відбитків пальців
- відбитки пальців як доказ

- *fingerprint evidence*
- *fingerprint examination*
- *fingerprint examiner*
- *fingerprint photography*
- *fingerprint records*
- *fingerprint system*
- *fingerprint testimony*
- дактилоскопічна експертиза
- дактилоскопіст
- фотографія відбитків пальців
- дані про відбитки пальців
- система класифікації відбитків пальців
- свідчення експерта про відбитки пальців

Але можна також зустріти трьохкомпонентні словосполучення, побудовані за формулою Comp N+N+N:

- *fingerprint security system*
- *fingerprint verification system*
- система безпеки або охорони, де як ключ використовуються відбитки пальців
- система визначення належності відбитків пальців

або за формулою Comp N+Adj+N: *finger-printable offense* (злочин, який може бути наслідком дактилоскопічної реєстрації) [8].

Судова балістика

Історично аналіз матеріалів, зібраних після стрілянини, використовувався для отримання логічних висновків ще за часів Громадянської війни в США. Один з відомих прикладів стосувався смерті генерала Джона Седжвіка, який дорікав своїм солдатам за те, що вони побоювалися снайперів Конфедерації, які влучно стріляли з відстані 1000 ярдів. Він заявив, що «на такій відстані неможливо влучити навіть у слона», після чого його миттєво вбила куля, що влучила йому в голову. Це підтвердило, що постріл міг бути зроблений виключно з британської гвинтівки Whitworth, зброї, яка на той час була унікальною і відрізнялася винятковою точністю [15]. Перший задокументований випадок використання судової балістики у Великобританії стався в 1835 році. Офіцер столичної поліції Генрі Годард розслідував вбивство, в якому жертву було застрелено свинцевим кульовим снарядом. Під час огляду місця вбивства Годард помітив відбиток від форми, за допомогою якої було виготовлено свинцеву «кулю». Коли було знайдено підозрюваного, у його будинку відшукали форму для виготовлення куль. Зразки з форми підозрюваного порівняли з відбитками на знайденому снаряді, це дозволило Годарду підтвердити, що смертельна куля була виготовлена з форми підозрюваного. Підозрюваний був засуджений за вбивство.

У Великобританії професійна судова балістика почалося в 1920-х роках, коли Роберт Черчилль і майор Джеральд Буррард почали ретельно досліджувати і класифікувати кулі та гільзи, щоб з'ясувати, чи можна їх пов'язати з конкретною зброєю. Вони першими почали використовувати мікроскоп. Однією з переконливих справ було гучне вбивство поліцейського Вільяма Гаттеріджа в 1927 році. Роберт Черчилль швидко встановив відповідність куль зброї, знайденої в будинку підозрюваного. Хоча мікроскопи для порівняння були дуже примітивними за сучасними стандартами, саме тоді були встановлені фундаментальні принципи порівняльної мікроскопії. Після Другої світової війни Служба судової експертизи каталогізувала всі дослідження вогнепальної зброї в Англії та Уельсі і почала створювати основи сучасної судової балістики у Великобританії. Проте, незважаючи на той факт, що технології мають великий вплив на балістичну діяльність, дозволяючи, наприклад, миттєво відшукати і порівняти кулі та гільзи, більшість криміналістичних балістичних робіт мало чим відрізняються від тих, які Черчилль і Буррард виконували майже 100 років тому [15]. Термінологічне поле судової балістики включає наступні словосполучення та абревіатури: *GSR* – *gun shot residue* (сліди пороху); *BC* – *bullet comparison* (порівняння куль); *FPI* – *firing pin impression* (сліди ударника); *RF* – *rifling* (нарізи ствола); *TA* – *trajectory analysis* (аналіз траєкторії). Формула N+N є основною для словосполучень цієї галузі: *gun assault* (озброєний напад); *gun battle* (перестрілка); *gun buyer* (покупець вогнепальної зброї); *gun cotton* (порох, піроксилін); *gun murder* (вбивство із застосуванням вогнепальної зброї); *gun owner* (власник вогнепальної зброї).

Існує також декілька словосполучень за формулою N+N / Adj+N : *SDE* – *shot distance estimation* (визначення відстані пострілу), *BSM* – *bullet comparison microscope* (мікроскоп для ідентифікації і порівняння куль); *gun shot injury* (вогнепальне поранення); *gun shot wound* (стріляна рана); *gun related murder* (вбивство із застосуванням вогнепальної зброї); або за формулою N+prep+N: *gun with a silencer* (пістолет із глушником); *gun at safety* (пістолет на запобіжнику) [8].

Загальні терміни

У процесі дослідження виявилось, що існують загально вживані терміни, які використовуються практично у всіх підгалузях судової науки. Мова йде про експертів та ідентифікацію, коли центрами семантичних кіл виступають загальні терміни *expert* та *identification* [8]. У випадку з терміном *expert* більшість словосполучень побудовані за формулою N+N – *expert appraisal / appraisalment / evaluation / examination* (експертна оцінка), *expertevidence / testimony* (свідчення спеціаліста і висновки судової експертизи),

expert experiment (експертний експеримент), *expert findings* (висновок експертизи), *expert investigation* (експертиза), *expert conclusion / decision / opinion / report / statement* (висновок експерта). Що стосується терміну *identification*, то більшість загальних словосполучень створені за формулою N+prep of+N - *identification of bones* (ідентифікація кісток), *identification of a corpse* (ідентифікація трупа), *identification of a criminal* (упізнання злочинця), *identification of a decedent* (встановлення особи померлого), *identification of a weapon* (ідентифікація зброї), *identification of a suspect* (встановлення особи підозрюваного), *identification of drugs* (ідентифікація ліків / наркотиків), *identification of handwriting* (ідентифікація почерку), *identification of evidence* (виявлення речових доказів), *identification of poison* (виявлення / ідентифікація отрути), *identification of prints* (ідентифікація відбитків), *identification of semen* (ідентифікація сперми), *identification of the dead* (ідентифікація померлого / померлих).

Висновки

Терміни, які використовуються англomовною судовою наукою, безпосередньо пов'язані з розвитком технологій, аналітичних технік і методологій, а також з розширенням досвіду експертів. З лінгвістичної, а саме лексикологічної точки зору побудова термінів відбувається за допомогою складених слів, словосполучень, скорочень і аббревіатур. Наступним кроком майбутнього дослідження автори вважають появу найновіших досягнень судової науки, які пов'язані зі здатністю виявляти та аналізувати надзвичайно малі кількості ДНК. Крім того, судова наука незабаром зможе відновлювати, аналізувати та порівнювати величезні обсяги інформації, неосяжні масиви супутникових даних, що призведе до появи нових напрямів судової науки і відповідно нових термінологічних систем, які будуть об'єктами наступних лексикологічних розвідок.

Література:

1. Forensic Science and Beyond: Authenticity, Provenance and Assurance Evidence and Case Studies. (2015). Annual Report of the Government Chief Scientific Adviser. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/30878966/Bray_NotionsOfPurity.pdf
2. Шевчук В. М. (2020). Криміналістика: традиції, новації, перспективи: добірка наук. пр. / Віктор Шевчук ; упоряд.: Н. А. Чмутова. — Харків: Право. — 1280 с.
3. Popa N.D. Historical References and Doctrinal Precedents of Forensic Science Worldwide / N.D.Popa // Research Association for Interdiscipliner Studies (RAIS). — 2023. — June 8-9. — P.116-128.
4. Skeat W. A Concise Etymological Dictionary of the English Language [Електронний ресурс] / W.Skeat. — London: Oxford University Press, 1882/1967. — 688 p. Режим доступу <https://ia801501.us.archive.org/9/items/conciseetymologi00skea/conciseetymologi00skea.pdf>

5. Сайт словника «Merriam Webster» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/rhymes/syn/forensic%20medicine>
6. Murray D.J. Crown and Community: The Coroner in Early Modern England, 1580-1630 [Електронний ресурс] / D.J. Murray. – Calgary: University of Calgary, 2013. – 131 p. Режим доступу: <https://ucalgary.scholaris.ca/server/api/core/bitstreams/6e673895-1eae-45b1-aab4-b67c0872fbe0/content>
7. Spitz W.U., Diaz F.J. and Fisher. Medicolegal Investigation of Death. Guidelines for the Application of Pathology to Crime Investigation [Електронний ресурс] / W.U.Spitz, F.J.Diaz. – Illinois: Charles Thomas Publisher Springfield, 2020. – 685 p. – Режим доступу: <https://www.mys1cloud.com/cct/ebooks/9780398093129.pdf>
8. Зеленська О.П. Criminal Investigation (Book 2): підручник з англійської мови. / О.П. Зеленська. – Київ: Вид-во Європейського університету, 2022. – 408 с.
9. Ray I. Treatise on the Medical Jurisprudence of Insanity [Електронний ресурс] / I. Ray. – Boston: Freeman and Bolles, 1838. – 504 p. – Режим доступу: <https://archive.org/details/28430960R.nlm.nih.gov/mode/1up>
10. Martin M. Psychological assessment for the Courts: A Survey of Psychologists [Електронний ресурс] / M. Martin. – Kent: Edith Cowen University, 1999. – 94 p. – Режим доступу: <https://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=2263&context=theses>
11. Christodoulou M. Poisons and the Development of Toxicology in the 19-th Century [Електронний ресурс] / M. Christodoulou. – London: Royal College of Surgeons of England, 2024, – 111 p. Режим доступу: <https://www.rcseng.ac.uk/library-and-publications/library/blog/poisons-and-toxicology/>
12. Saracevic L. The Use of Self-Portrait Photographs (Selfies) for Dental Identification / L. Saracevic, J.Moore // Proceedings of the American Academy of Forensic Sciences 77th Annual Scientific Conference.– Baltimore: AAFS. 2025 – P. 690-693.
13. Lanigan T.L. Principles of Genetic Engineering [Електронний ресурс] / T.L. Lanigan, H.C. Kopera, T.L. Sanders. – Basel: MDPI, 2021. – 21 p. Режим доступу: <https://pdfs.semanticscholar.org/8a2b/21326eddb91edc2633a77c1d21cc68d92e95.pdf>
14. Сайт «Interpol» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.crime-scene-investigator.net/PDF/a-history-of-fingerprints.pdf>
15. Birkett J.W. Understanding Ballistics. A Primer for Courts [Електронний ресурс] / J.W.Birkett. – London: the Royal Society, 2021. – 82 p. – Режим доступу: <https://royalsociety.org/-/media/about-us/programmes/science-and-law/royal-society-ballistics-primer.pdf>

References:

1. Forensic Science and Beyond: Authenticity, Provenance and Assurance Evidence and Case Studies. (2015). Annual Report of the Government Chief Scientific Adviser. Retrieved from https://www.pure.ed.ac.uk/ws/portalfiles/portal/30878966/Bray_NotionsOfPurity.pdf
2. Shevchuk, V.M. (2020). *Kryminalistyka: tradytsiyi, novatsiyi, perspektvyu [Criminalistics: traditions, innovations, prospects]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
3. Popa, N.D. (2023). Historical References and Doctrinal Precedents of Forensic Science Worldwide — *Research Association for Interdiscipliner Studies (RAIS), June 8-9.* (pp.116-128).

4. Skeat W. (1882/1967). *A Concise Etymological Dictionary of the English Language*. London: Oxford University Press. Retrieved from <https://ia801501.us.archive.org/9/items/conciseetymologi00skea/conciseetymologi00skea.pdf>
5. Site of Dictionary “Merriam Webster”. *Merriam Webster.Com*. Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/rhymes/syn/forensic%20medicine>
6. Murray, D.J., (2013). *Crown and Community: The Coroner in Early Modern England, 1580-1630*. Calgary: University of Calgary. Retrieved from <https://ucalgary.scholaris.ca/server/api/core/bitstreams/6e673895-1eae-45b1-aab4-b67c0872fbe0/content>
7. Spitz, W.U., & Diaz, F.J. (2020). *Medicolegal Investigation of Death. Guidelines for the Application of Pathology to Crime Investigation*. Illinois: Charles Thomas Publisher Springfield. Retrieved from <https://www.mys1cloud.com/cct/ebooks/9780398093129.pdf>
8. Zelens’ka, O.P. (2022). *Criminal Investigation (Book 2)*. Kyiv: Vydavnytstvo Evropeis’kogo Universytetu [in Ukrainian].
9. Ray, I. (1838). *Treatise on the Medical Jurisprudence of Insanity*. Boston: Freeman and Bolles. Retrieved from <https://archive.org/details/28430960R.nlm.nih.gov/mode/1up>
10. Martin, M. (1999). *Psychological assessment for the Courts: A Survey of Psychologists*. Kent: Edith Cowen University. Retrieved from <https://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=2263&context=theses>
11. Christodoulou, M. (2024). *Poisons and the Development of Toxicology in the 19-th Century*. London: Royal College of Surgeons of England. Retrieved from <https://www.rcseng.ac.uk/library-and-publications/library/blog/poisons-and-toxicology/>
12. Saracevic, L., & Moores J. (2025). The Use of Self-Portrait Photographs (Selfies) for Dental Identification. Proceedings from *77th Annual Scientific Conference of the American Academy of Forensic Sciences*. (pp. 690-693). Baltimore: AAFS
13. Lanigan, T.L., & Kopera, H.C., & Saunders, T.L. (2021). *Principles of Genetic Engineering*. Basel: MDPI. Retrieved from <https://pdfs.semanticscholar.org/8a2b/21326eddb91edc2633a77c1d21cc68d92e95.pdf>
14. Site of office “Interpol”. Retrieved from <https://www.crime-scene-investigator.net/PDF/a-history-of-fingerprints.pdf>
15. Birkett, J.W. (2021). *Understanding Ballistics. A Primer for Courts*. London: the Royal Society. Retrieved from <https://royalsociety.org/-/media/about-us/programmes/science-and-law/royal-society-ballistics-primer.pdf>